

УДК 911.373:338.43(477)

П. В. Пивовар,

к. е. н., доцент, докторант, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції, Поліський національний університет, Житомир, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7668-2552

А. М. Пивовар,

к. е. н., старший викладач кафедри менеджменту організацій і адміністрування імені М.П. Поліщука, Поліський національний університет, Житомир, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5803-5116

Л. П. Костюк,

аспірант, Поліський національний університет, Житомир, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9955-8810

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.17.28

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

P. Pyvovar,

PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral candidate, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and European Integration, Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine

A. Pyvovar,

PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Management of Organization and Administration named after M. P. Polishchuk, Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine

L. Kostiuk,

Postgraduate student, Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine

RURAL TRANSFORMATION CONCEPTS

Глобалізаційні процеси здійснюють суттєвий вплив на соціально-економічне становище сільських територій. Так, за даними Світового Банку чотири з п'яти осіб, які перебувають за міжнародною межею бідності, живуть у сільській місцевості. В свою чергу понад три чверті економічно активних та вкрай бідних людей що проживають на сільських територіях займаються сільським господарством як основною діяльністю. В результаті використання монографічного методу дослідження було виокремлено 5 концепцій трансформації сільських територій. Деагранізація передбачає відхід від аграрних моделей суспільної організації праці на сільських територіях. Постпродуктивізм як спроба пояснити та теоретизувати зміни та тенденції у тогочасному сільському господарстві, де фокус на сільськогосподарському виробництві поступово змістився у бік потреб у якості продукції, екологізації виробництва та збереженні культурних ландшафтів. Культурна економіка або неоендегенний розвиток села, в якій особлива увага приділяється відновленню та утриманню цілих поселень шляхом комодіфікації та продажу місцевих культурних ресурсів. Глобальна сільська місцевість як комбінація природних та соціально-культурних просторів, що передбачають взаємодію між собою. Міграція зручностей як перетворення сільських територій лише як місця для комфортного життя чи відпочинку. Аграризація передбачає визначення груп сільських домогосподарств, найбільш придатних для ефективного сільськогосподарського виробництва, та подальшу підтримку їх перетворення у фермерські господарства за допомогою відносин кооперації. В результаті вивчення основних положень концепцій трансформацій сільських територій було ідентифіковано основні фактори, що визначають цю трансформацію: рівень інтеграції села та міста, природно-кліматичні умови, рівень соціально-економічного розвитку та наявність інфраструктури та менталітету сільського населення.

Globalization processes have a significant impact on the socio-economic situation of rural areas. According to the World Bank, four out of five people living below the international poverty line live in rural areas. In turn, more than three-quarters of economically active and extremely poor people living in rural areas are engaged in agriculture as their main activity. The purpose of this study is to study modern scientific and practical approaches to the transformation of rural areas and the identification of modern socio-economic factors of transformation. The object of study — rural areas

as socio-economic systems. The subject of research is theoretical achievements in the field of transformation of rural areas. As a result of using the monographic research method, 5 concepts of rural transformation were identified. Deaggranization implies a departure from agrarian models of social organization of labor in rural areas. Post-productivism — as an attempt to explain and theorize changes and trends in agriculture at the time, where the focus on agricultural production gradually shifted towards the needs of product quality, greening of production and preservation of cultural landscapes. Cultural economy or neo-endogenous rural development in which special attention is paid to the restoration and maintenance of entire settlements through the commodification and sale of local cultural resources. Global countryside — as a combination of natural and socio-cultural spaces that provide interaction with each other. Migration of amenities as a transformation of rural areas only as a place for comfortable living or recreation. Agrarianization involves identifying the groups of rural households most suitable for efficient agricultural production and further supporting their transformation into farms through cooperative relations. As a result of studying the main provisions of the concepts of rural transformation, the main factors determining this transformation were identified: the level of rural and urban integration, climatic conditions, the level of socio-economic development and the availability of infrastructure and mentality of the rural population.

Ключові слова: трансформація, сільські території, соціально-економічний розвиток, інфраструктура, сільське населення.

Key words: transformation, rural areas, socio-economic development, infrastructure, rural population.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У 2018 році чотири з п'яти осіб, які перебувають за міжнародною межею бідності, жили у сільській місцевості [19]. За даними ОРНІ (Глобальний індекс багатомірної бідності — 2018), близько 1,45 млрд осіб визнано бідними, або 26,5 % населення у 104 опитаних країнах [9]. Кастанеда та ін. також виявили, що понад три чверті економічно активних та вкрай бідних людей, що проживають на сільських територіях займаються сільським господарством як основною діяльністю. Практично жодна країна не пройшла через структурні зміни без процесу трансформації, що включає перехід від насамперед натурального господарства до орієнтованих на ринок видів діяльності та диверсифіковану виробничу систему, а також появу сільського несельськогосподарського сектору [6].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам соціально-економічної трансформації сільських територій на національному та регіональному рівнях, розвитку потенціалу сільських територій, процесам відтворення населення у контексті трансформаційних процесів територіальних розселенських систем присвячені наукові праці О. Грішньої, А. До-

ценко, В. Джамана, Г. Заваріки, Л. Заставецької, Т. Заяць, В. Зінича, А. Колота, Т. Кравцової, Е. Лібанової та ін. Важливі теоретико-методологічні аспекти розвитку соціальної сфери сільських територій відображено у наукових працях Т. Гром'як, В. Куценко, М. Орлатого, Я. Остафійчука, І. Курило, Т. Мельничук та ін. Враховуючи важливу наукову та практичну цінність цих досліджень, трансформаційні процеси сільських територій, визначення прогресивної модернізації системи економічних чинників розвитку сільських територій залишаються недостатньо розробленими.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є вивчення сучасних науково-практичних підходів до трансформації сільських територій та ідентифікація сучасних соціально-економічних факторів трансформації. Об'єкт дослідження — сільські території як соціально-економічні системи. Предметом дослідження є теоретичні надбання в сфері трансформації сільських територій.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час написання цієї роботи використувався монографічний метод дослідження для аналізу сучасних концепцій трансформації сільських територій та абстрактно-логічний

метод дослідження для проведення теоретичних узагальнень досліджуваної теми, а саме: для ідентифікації сучасних соціально-економічних факторів трансформації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Процеси соціально-економічної трансформації сільських територій можна ототожнювати з переходом від сільськогосподарського виробництва, як домінуючої форми зайнятості на селі до промислового. Важливою особливістю цього процесу є те, що трансформація сільських територій відбудеться неминуче, головне питання при цьому: чи збережеться соціально-культурна ідентичність сільського соціуму. На сьогодні можна виділити таке загальноприйняте визначення терміну "трансформація сільських територій": "Трансформацію сільських територій можна визначити як процес всебічних суспільних змін, в результаті яких сільський соціум: 1) диверсифікує свою економічну активність та зменшує свою залежність від сільськогосподарської діяльності; 2) отримує вихід на зовнішні ринки товарів, послуг та ідей; 3) поглиблює інтеграцію з урбанізованими населеними пунктами" [4]. Огляд наукової літератури дозволяє виділити основні концепції трансформації сільських територій. Які були сформовані різними науковцями на основі вивчення трансформаційних процесів сільських територій у різних країнах світу.

Концепція (від лат. *conceptio* — розуміння) — система поглядів, те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум [2]. Концепція істотно відрізняється від теорії не тільки своєю незавершеністю, але й недостатньою верифікованістю. Очевидно, її можна вважати сурогатною формою теорії. Головне призначення концепції полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використовувати його для пояснення, пошуку закономірностей. Проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж. При цьому вона може й не витримати випробування практикою і бути знехтуваною. Особливо часто це відбувається на тих етапах розвитку науки, коли потреба у поясненні об'єктів зумовлює виникнення безлічі концептуальних підходів, які інтегрують знання і дають більш-менш коректні пояснення [1].

Нижче ми коротко опишемо основні концепції трансформації сільських територій. Це допоможе визначити напрямки (моделі) розвитку сільських територій в Україні, а також

визначити найважливіші фактори, які можуть ініціювати та впливати на процес трансформації сільських територій.

Деагранізація. Деагранізація передбачає відхід від аграрних моделей суспільної організації праці на сільських територіях. По суті, це багатовимірний процес, що включає: (i) переорієнтацію засобів до існування сільського населення, (ii) коригування кваліфікації сільського населення, (iii) просторову перебудову сільського поселення та (iv) його соціальну ідентифікацію [5]. Концепція зосереджена на різних соціально-економічних трансформаційних процесів у взаємовідносинах сільського та місцевого (урбаністичного) соціуму. І передусім такі процеси проявляються у формі трудової міграції до міста та збереження проживання в сільській місцевості. Також у результаті таких взаємовідносин грошові потоки у вигляді заробітної плати перенаправляються до села, що позитивно впливає на його соціально-економічний розвиток [11].

Постпродуктивізм. Поняття "постпродуктивізм" було введено у 1990-х роках як спроба пояснити та теоретизувати зміни та тенденції у тогочасному сільському господарстві, де фокус на сільськогосподарському виробництві поступово змістився у бік потреб у якості продукції, екологізації виробництва та збереженні культурних ландшафтів [13]. Таким чином, постпродуктивізм — це термін, який тісно пов'язаний із "новим способом" погляду на сільські території, який називається "нова сільська парадигма" [14]. Основна ідея концепції в сфері трансформації сільських територій полягає в модернізації сільськогосподарського виробництва сільськими домогосподарствами з метою скорочення як обсягів введення, так і випуску продукції, зосередившись на поліпшенні якості продукції або на конкретних (цінних) характеристиках продукції. Автори концепції стверджують, що продуктивність у сільському господарстві передбачає інтенсифікацію, концентрацію та спеціалізацію, тоді як постпродуктивізм у сільському господарстві спричинив рух до екстенсифікації, диверсифікації та кооперативу [10].

У рамках ринкової економічної системи, комерціалізація є перетворенням товарів, послуг, ідей, характеру, особистої інформації або людського капіталу в товари або об'єкти торгівлі [16]. Комодифікація сільської місцевості. Це поняття передбачає зміну основної функції села. Розробники цієї концепції описують перехід від первинного сільськогосподарського виробництва до рекреаційного та промислово-

го забезпечення міського населення (виробництво нетрадиційних сільськогосподарських товарів та послуг). Отже, привертається увага до несільськогосподарського виробництва та послуг, таких як комерціалізація сільської культури, туризму, дозвілля та відпочинку [8].

Культурна економіка або неоендегенний розвиток села. У цій концепції особлива увага приділяється відновленню та утриманню цілих поселень шляхом комодіфікації та продажу місцевих культурних ресурсів. Ці ресурси можуть бути фізичними або символічними. Прикладами трансформації сільських поселень на основі ендегенних ресурсів є гастрономічний туризм, місцевий фольклор, історична регіональна спадщина, архітектура, унікальні природні та кліматичні явища (об'єкти), названі Реєм у своїх роботах "культурними маркерами" [15].

Глобальна сільська місцевість. Вудс (2006) запропонував розглядати глобальні сільські території як комбінацію природних та соціально-культурних просторів, що передбачають взаємодію між собою. Відповідно до Вудса (2007) "глобальна сільська місцевість" — це гіпотетичний простір, що відповідає умові глобальної взаємозв'язку, яка, суттєво, ще має бути повністю досягнута, але частково сформульована більшою чи меншою мірою через певні сільські населені пункти, залежно від конкретних локальних дій та реакцій на глобалізацію" [3; 17]. Загалом глобальна сільська місцевість-це реалізація в сільському соціально-економічному просторі сучасних досягнень науково-технічного прогресу під впливом процесів глобалізації при збереженні сільської ідентичності. У подальшому розвитку концепції Вудс (2014) підкреслює проблему адаптації малих сімейних ферм до викликів глобалізації, а також визначає основні дії домогосподарств для успішної трансформації: диверсифікація ферм; вихід на міжнародний ринок споживання та пропозиції; виробляти товари та послуги з унікальними характеристиками [18].

Міграція зручностей (Amenity migration). Суть цієї концепції трансформації полягає у перетворенні сільських територій лише як місця для комфортного життя чи відпочинку. Тобто жителі міст купують житло в селі, але продовжують працювати та підтримувати соціальні контакти в місті. В результаті таких процесів у сільській місцевості починає розвиватися нова соціальна інфраструктура, що також у свою чергу, впливає на збільшення кількості таких поселенців. Автори А. Kendra

та R. Hull при вивченні основних факторів міграції міського населення на сільські території виявили, що економічна мотивація була надзвичайно важливою лише для незначної меншості власників земель, а цінності, пов'язані з якістю життя, близькістю до природи, відпочинком та ескапізмом, були більш поширеними [12].

Аграризація. Ця концепція передбачає визначення груп сільських домогосподарств, найбільш придатних для ефективного сільськогосподарського виробництва, та подальшу підтримку їх перетворення у фермерські господарства за допомогою відносин кооперації. Автор цієї концепції [7] виділив чотири групи сільських домогосподарств: фермери (які виробляють продукцію), кредитори (які володіють виробничими ресурсами, як-от: обладнання, гроші та машини), переробники (які переробляють сільськогосподарську продукцію) та допоміжний персонал. Він рекомендував підтримувати горизонтальну концентрацію для перших трьох груп домогосподарств, тоді як четверта могла мігрувати до міста або займатись іншою несільськогосподарською діяльністю.

Описані вище концепції трансформації сільських територій в загалом охоплюють функціональні зміни, такі як виробничі відносини, спеціалізація робочої сили, рекреаційні та культурні функції тощо. Це вимагає нового підходу до системи управління сільськими поселеннями. Такий підхід був розроблений Вудсом (2014) і названий "новим управлінням сільськими територіями". Основу нової системи управління сільськими територіями складають два взаємопов'язані компоненти: партнерство та залучення громад. Вудс (2007) також окреслив шість ключових питань, що стосуються нового управління сільською місцевістю [17; 18]:

1) питання, що стосуються ексклюзивності структур управління сільською місцевістю (тобто це може дати можливість невеликим групам організацій та окремих осіб припустити непропорційно високий рівень влади та впливу у сільській місцевості);

2) питання щодо законності та відповідальності в рамках нової системи управління;

3) хоча партнерства є центральною складовою управління, можуть виникнути проблеми, пов'язані з нерівними ресурсами та рівнем впливу різних партнерів;

4) тривалість життя партнерств, які підтримуються схемами фінансування, може бути короткою;

5) нові території та різні масштаби розвитку села можуть створити напругу/плутанину між інститутами, що перекриваються, та над географічними юрисдикціями;

6) управління сільською місцевістю може спричинити географічні нерівності між громадами, багатими на партнерство та бідними у партнерстві.

ВИСНОВКИ

Вивчаючи основні положення концепцій трансформацій сільських територій, можна виділити основні фактори, що визначають цю трансформацію: рівень інтеграції села та міста, природно-кліматичні умови, рівень соціально-економічного розвитку та наявність інфраструктури та менталітету сільського населення.

Рівень інтеграції сільської громади та міста дуже високий, оскільки частина продукції продається на міських ринках або безкоштовно розповсюджується родичам, які проживають у містах. Інший момент — сільське населення працює у містах. Між селами існують міцні соціальні зв'язки. Це можна пояснити тим, що молоді люди переїжджають до інших міст для навчання, час від часу повертаються, щоб допомогти батькам. Більше того, багато міських жителів із задоволенням проводять вільний час у селах, маючи там родинні зв'язки або нерухомисть.

Природні та кліматичні умови: це такі фактори, як якість ґрунту та води, клімат, наявність лікувальних властивостей у природних ресурсах (термальна вода або лікувальна глина). Наприклад, наявність термальної води в регіоні може викликати розвиток медичного туризму, і ця діяльність може сформувати основну концепцію трансформації сільської місцевості.

Рівень соціально-економічного розвитку: це включає такі фактори, як демографічний розвиток (кількість дітей дошкільного та шкільного віку, населення працездатного віку, пенсіонерів у громаді тощо), фінансовий стан місцевої громади та стан розвитку підприємництва діяльність у громаді.

Рівень розвитку інфраструктури сільських територій характеризує наявність у спільноті таких типів інфраструктури: наявність та якість дороги від адміністративного центру (району, області) до громади; наявність промислового електричного джерела живлення (320 Вольт); наявність централізованого водопостачання; наявність та потужність газопостачання тощо.

Важливим чинником, що впливає на процес трансформації сільської місцевості, є мента-

літет сільського населення, який може діяти в обох напрямках: як стимул, так і як стримуючий фактор. Якщо розглядати українські сільські домогосподарства з точки зору менталітету, то можна виділити такі групи домогосподарств: "Куркуль", "Сільська інтелігенція" та "Робітники". Члени сільських домогосподарств з групи "Куркуль" повністю залучені в процес сільськогосподарського виробництва і не бачать себе ні в якій іншій сфері. Члени сільських домогосподарств з групи "сільської інтелігенції" це сільські вчителі (включно і колишні), медичні працівники чи спеціалісти з сільського господарства, яких за радянських часів відправили в рамках розвитку сільського господарства. Вони професійно не займаються сільським господарством і сьогодні працюють переважно за межами села. Члени сільських домогосподарств з групи "Робітники" можуть у будь-який момент змінити свій вид діяльності залежно від подальшого доходу.

Література:

1. Bardegue J.A., Rosada T., Bebbington A.J. The Rural Transformation. International development: ideas, experience, and prospects / ed. B. Currie-Alder, R. Kanbur, D. Malone, R. Medhora. Oxford: Oxford University Press, 2014. P. 463—478.
2. Bryceson D.F. The scramble in Africa: reorienting rural livelihoods. World development. 2002. Vol. 30, №. 5. P. 725—739.
3. A new profile of the global poor / A. Castaneda et al. World Development. 2018. Vol. 101. P. 250—267.
4. Chayanov A. The theory of peasant cooperatives. Columbus: Ohio State University Press, 1991. 251 p.
5. Cloke P., Perkins H.C. Commodification and adventure in New Zealand tourism. Current issues in tourism. 2002. Vol. 5, №. 6. P. 521—549.
6. Brady G., Pierri F. Family farming in the global agenda and the United Nations Decade of Family Farming. From Fome Zero to Zero Hunger. Rome, Italy: FAO, 2019. P. 127.
7. From agricultural productivism to post-productivism / ed. B. Ilbery. The Geography of Rural Change. London: Routledge 1998. P. 57—84.
8. Kay C. Reflections on Latin American rural studies in the neoliberal globalization period: a new rurality? Development and change. 2008. Vol. 39, № 6. P. 915—943.
9. Kendra A., Hull R. B. Motivations and behaviors of new forest owners in Virginia. Forest Science. 2005. Vol. 51, № 2. P. 142—154.

10. Mather A.S., Hill G., Nijnik M. Post-productivism and rural land use: cul de sac or challenge for theorization? *Journal of Rural Studies*. 2006. Vol. 22, № 4. P. 441—455.

11. The new rural paradigm: Policies and governance / OECD. Paris: OECD Publications, 2006. 168 p.

12. Ray C. Culture, intellectual property and territorial rural development. *Sociologia ruralis*. 1998. Vol. 38, №. 1. P. 3—20.

13. Wilsterman J. M. The Human Commodity. *The Harvard Crimson*. 2008. June 4.

14. Woods M. Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the reconstitution of rural place. *Progress in Human geography*. 2007. Vol. 31, № 4. P. 485—507.

15. Woods M. Family farming in the global countryside. *Anthropological notebooks*. 2014. Vol. 20, № 3. P. 31—48.

16. Poverty and shared prosperity 2018: Piecing together the poverty puzzle / World Bank. 2018. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity-2018> (дата звернення: 02.09.2021).

17. Woods M. Aspirational ruralism, boosterism and the global countryside: Amenity-led development and the hybrid reconstitution of Queenstown Lakes district. Association of American Geographers Annual Meeting. Chicago, 2006.

18. Мокий В., Лукьянова Т. Методология научных исследований. Трансдисциплинарные подходы и методы: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрайт, 2021. 229 с.

19. Шинкарук В.І. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис. 2002. С. 178.

References:

1. Bardegue, J. A., Rosada, T. and Bebbington, A. J. (2014), "The Rural Transformation", *International development: ideas, experience, and prospects*, Oxford University Press, Oxford, UK, pp. 463—478.

2. Bryceson, D. (2002), "The scramble in Africa: reorienting rural livelihoods", *World Development*, vol. 30 (5), pp. 725—739.

3. Castaneda, A., Doan, D., Newhouse, D., Nguyen, C. M., Uematsu, H. and Azevedo, J. P. (2018), "A new profile of the global poor", *World Development*, vol. 101, pp. 250—267.

4. Chayanov, A. (1991), *The theory of peasant co-operatives*, Ohio State University Press, Columbus, USA.

5. Cloke, P. and Perkins, H. C. (2002), "Commodification and adventure in New Zealand tourism", *Current issues in tourism*, vol. 5 (6), pp. 521—549.

6. Brady, G. and Pierri, F. (2019), "Family farming in the global agenda and the United Nations Decade of Family Farming", *From Fome Zero to Zero Hunger*, FAO, Rome, Italy.

7. Ilbery, B. (1998), "From agricultural productivity to post-productivism", *The Geography of Rural Change*, Routledge, London, UK, pp. 57—84.

8. Kay, C. (2008), "Reflections on Latin American rural studies in the neoliberal globalization period: a new rurality?", *Development and Change*, vol. 39 (6), pp. 915—943.

9. Kendra, A. and Hull, R. (2005), "Motivations and behaviors of new forest owners in Virginia", *Forest Science*, vol. 51 (2), pp. 142—154.

10. Mather, A. S., Hill, G. and Nijnik, M. (2006), "Post-productivism and rural land use: cul de sac or challenge for theorization?", *Journal of Rural Studies*, vol. 22 (4), pp. 441—455.

11. OECD. (2006), *The new rural paradigm: Policies and governance*, OECD Publications, Paris, France.

12. Ray, C. (1998), "Culture, intellectual property and territorial rural development", *Sociologia ruralis*, vol. 38 (1), pp. 3—20.

13. Wilsterman, J. M. (2008), "The Human Commodity", *The Harvard Crimson*, vol. June 4.

14. Woods, M. (2006), "Aspirational ruralism, boosterism and the global countryside: Amenity-led development and the hybrid reconstitution of Queenstown Lakes district, New Zealand", Paper presented to the Association of American Geographers Annual Meeting, Chicago, vol. March. 2006.

15. Woods, M. (2007), "Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the reconstitution of rural place", *Progress in Human Geography*, vol. 31 (4), pp. 485—507.

16. Woods, M. (2014), "Family farming in the global countryside", *Anthropological notebooks*, vol. 20 (3), pp. 31—48.

17. World Bank. (2018), "Poverty and shared prosperity 2018: Piecing together the poverty puzzle", available at: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity-2018> (Accessed 25 Aug 2021).

18. Mokiy, V. and Lukianova, T. (2021), *Metodologiya nauchnykh issledovaniy. Transdistsiplinarnyye podkhody i metody* [Research methodology. Transdisciplinary approaches and methods], 2th ed., Yurayt, Moskva, Russia.

19. Shynkaruk, V. I. (2002), *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary], Abrys, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2021 р.